

УПУТСТВО ЗА ПИСАЊЕ ИЗВЕШТАЈА О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
Кликните да бисте почели унос текста.
<p>1. Датум и орган који је именовао комисију 26. 12. 2018. Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду.</p> <p>2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:</p> <p>1. др Миодраг Вукчевић, ванредни професор, Немачка књижевност, 13. 10. 2015, Филолошки факултет Универзитета у Београду;</p> <p>2. др Јелена Кнежевић, доцент, Немачка књижевност, 26. 6. 2014, Филолошки факултет Никшић, Универзитет Црне Горе.</p> <p>3. др Јан Красни, доцент, Германистика, 01. 03. 2018, Филозофски факултет Универзитета у Нишу.</p> <p>4. др Корнелије Квас (ментор), ванредни професор, Наука о књижевности, 22. 01. 2013, Филолошки факултет Универзитета у Београду.</p>
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
Кликните да бисте почели унос текста.
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме: Маја, Драган, Стефановић</p> <p>2. Датум рођења, општина, република: 15. 01. 1985, Ниш, Србија.</p> <p>3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе: Кликните да бисте почели унос текста.</p> <p>4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: Кликните да бисте почели унос текста.</p>
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
„Магични реализам и приказивање стварности у романима Лимени добош Гинтера Граса и Зид Марлен Хаусхофер“
IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графикана и сл.
Докторска дисертација Маје Стефановић „Магични реализам и приказивање стварности у романима Лимени добош Гинтера Граса и Зид Марлен Хаусхофер“ састоји се од 200 (пагинираних) страница текста, заједно са списком коришћене литературе и биографијом аутора. Тексту дисертације претходе: насловна страна на српском језику (једна непагинирана страна), насловна страна на енглеском језику (једна непагинирана страна), насловна страна на руском језику (једна непагинирана страна), подаци о ментору и члановима комисије (једна непагинирана страна), изјава захвалности и посвета (једна непагинирана страна), сажетак и кључне речи на српском као и подаци о научној области, ужој научној области и УДК (две непагиниране стране), сажетак, кључне речи, подаци о научној области, ужој научној области и УДК на енглеском језику (две непагиниране стране) и садржај (три непагиниране стране). Након пагинираног текста дисертације налазе се три прилога: изјава о ауторству (једна непагинирана страна), изјава о истоветности штампане и електронске верзије

докторског рада (једна непагинирана страна) и изјава о коришћењу (једна непагинирана страна). Текст дисертације подељен је на осам делова (поглавља): I УВОД (1–9), II ОПШТИ ПРИКАЗ РАЗВОЈА ПОЈМА МАГИЧНИ РЕАЛИЗАМ (10–57), III ПРИКАЗ РАЗВОЈА МАГИЧНОГ РЕАЛИЗМА НА ТЛУ НЕМАЧКОГ ГОВОРНОГ ПОДРУЧЈА (58–100), IV РОМАН ЛИМЕНИ ДОБОШ (101–141), V РОМАН ЗИД (142–176), VI ЗАКЉУЧАК (177–189), VII ЛИТЕРАТУРА (190–199) и VIII БИОГРАФИЈА АУТОРА (200). Поглавља су подељена на велики број потпоглавља, што доприноси прегледности, научној заснованости и читљивости рада.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

У Уводу рада Маја Стефановић износи основну хипотезу и главне циљеве рада. Хипотеза коју доследно развија и доказује до краја текста јесте да је магични реализам не само поникао у оквиру немачког културног, уметничког и књижевног подручја, већ да се у оквирима немачке уметничке теорије и праксе аутономно развијао, на тај начин показујући особене одлике у односу на магични реализам јужноамеричког типа. Главни циљеви рада јесу доказивање особених карактеристика магичног реализма немачког говорног подручја и то на примерима тумачења романа Лимени добош и Зид.

У другом поглављу, под насловом Општи приказ развоја појма магични реализам, ауторка, ослањајући се на релеванте студије о магичном реализму, даје прегледан приказ настанка и развоја тог поступка у немачкој и хиспаноамеричкој уметности и књижевности. Маја Стефановић указује на особености друштвеног, културног и историјског контекста у Немачкој и Јужној Америци, које су утицале на различит развој тог уметничког поступка. На основу теоријских ставова Алеха Карпенгјера она успешно прави разлику између епистемолошког (европског и немачког) и онтолошког (хиспаноамеричког) типа магичног реализма. Посебно је значајно теоријско уочавање дистинкције магично и реално у књижевности, коју ауторка успешно решава на основу тумачења одабраних романа. Такође, она уочава да магичнореалистички поступак у књижевности ствара посебан фикционални магично-стварни простор с циљем критике одређених друштвених појава. Магични реализам је поступак који проблематизује реалност, представљајући је пре свега као субјективно стање свести и по томе се уклапа у модернистичко и постмодернистичко схватање књижевности и уметности. Вредност другог поглавља докторске дисертације је и у препознавању разлика између магичног реализма и традиционалног реализма, надреализма, научне фантастике и фантастике. Магични реализам, као и традиционални реализам, представља и критикује друштвену стварност, али не инсистира на веродостојној представи чињеничне стварности. Магични (надреални) елемент магичнореалистичног поступка нема форму сна, односно не показује одлике аутоматског, несвесног стварачаштва. У односу на приповедне поступке научне фантастике, магични реализам се разликује по томе што не гради алтернативне светове фикције удаљене од стварности, већ задржава препознатљиву референцу ка стварности. Уношење фантастике у магичнореалистичку књижевност приближава је жанру фантастике, али фантастика никада не постаје доминантна магичнореалистичког поступка.

Треће поглавље доктората кандидаткиње Маје Стефановић анализира теоријске поставке германиста о магичном реализму, а за циљ има доказивање самосталног развоја разумевања магичног реализма и магичнореалистичке књижевности на немачком језику. Она полази од есеја Ханса Вернера Рихтера Књижевност у интересу из 1947. године, у коме се тражи нова врста реализма, различита од деветнаестовековног (традиционалног) реализма, како би се кроз ирационално представило реално. При томе се пре свега мисли на страхоте Другог светског рата и политичку и идеолошку кризу у којој се Немачка налазила и за време владавине националсоцијалиста, али и непосредно након њиховог свргавања са власти. Следи анализа есеја Герхарта Пола, Магични реализам?(1948), у коме се аутор враћа у двадесете године двадесетог века – време настанка термина магични реализам. Под тим термином он разуме ново обликовање стварности у делима уметника који припадају међуратној генерацији. Стефановићева уочава да је Пол први аутор који уводи термин магични реализам у немачку књижевну теорију и који препознаје писце магичног реализма у немачкој књижевности. Штефан де Винтер, примећује Маја Стефановић, разуме магични реализам као уметнички поступак који продире до најдубљих структура бивствовања, спајајући стварно и нестварно. Насупрот ставовима Герхарта Пола и Леонарда Форстера, Винтер је свестан значаја ставова Франца Роа о магичном реализму. Описујући постекспресионистичко сликарство, Франц Ро уочава суштинске одлике и магичнореалистичке књижевности, која се заснива на мотиву угрожене егзистенције. Такође, важно је и Винтерово запажање о универзалности времена у делима магичног реализма, које добија симболичко значење вечито понављања историјских појава. У студији Немачки магични роман из 1970. године Лудвик Вацлавек даје прецизније одређење тог појма у контексту немачког романа. Он, поред естетских квалитета који магичнореалистички поступак по себи поседује и изазива код читаоца, истиче и особени начин представљања друштвене, политичке и културне стварности посредством тог поступка, нарочито у приказивању стварности немачког друштва двадесетих година двадесетог века. Вацлавек употребљава термин „магични роман“, за романи који уочавају човеково отуђење и који нуде могућа решења за повратак истинском хуманитету. Те функције магичнореалистичког поступка Маја Стефановић препознаје у романима Лимени добош и Зид. Следећи теоретичар чије идеје о магичном реализму кандидаткиња анализира јесте Фолкер К. Ведекинг. Он у тексту о књижевности након 1945. године магични реализам разуме као отпор дехуманизацији друштва. За

Волфдитриха Шнура, уочава Маја Стефановић, магични реализам представља скривену стварност. Највећи значај кандидаткиња придаје студији Магични реализам. Историја појма и покушај његовог одређења (1990) Михаела Шефела. Он издваја посебну приповедну структуру или магични елемент као основну карактеристику магичног реализма у књижевности. Магични елемент близак је фантастици, али се, за разлику од присуства фантастике у приповедању, савршено уклапа у рационалистичко, општеприхваћено схватање стварности. На тај начин, магичнореалистички текст показује висок степен кохерентности уобичајен за текстове традиционалног књижевног реализма. Надовезујући се на Шефела, кандидаткиња даје значајан допринос разумевању магичнореалистичког поступка указујући на разлику између приповедних светова Франца Кафке и магичнореалистичке књижевности. Бинарним системом анализе она доказује да Кафкино приповедање поседује формалне особине магичног реализма, као што су кохерентност и присуство фантастичног елемента, али и да су фикционални светови Кафкине прозе суштински диспаратни магичнореалистичном приповедном свету. Кафка указује на егзистенцијалне проблеме појединца, а магични реализам на друштвене проблеме; за разлику од светова магичног реализма, фантастични елементи у кафкијанском свету не уклапају се у објективну слику света; Кафкина проза измиче просторно-временским одређењима, за разлику од приповедних светова магичног реализма који су уоквирени препознатљивим географским, историјским и културним контекстом. На крају трећег поглавља свог рада Маја Стефановић уочава проблем недовољне прихваћености термина магични реализам у немачкој књижевнотеоријској мисли, решавајући га на следећи начин: „Занемаривање магичног реализма у немачкој књижевности лежи како у превласти хиспаноамеричке књижевности која је прославила тај појам, тако и у погрешном схватању лексеме магично. У општеприхваћеном значењу ова реч асоцира на појмове попут окултизма, сујеверја или чаробњаштва. Међутим, када је реч о магичном реализму као наративном поступку, естетском концепту, начину поимања стварности или књижевном стилу (Шефел), придев магични је удаљен од поменутих значења. Епитет магични близак је значењима – ирационалан, илузионистички, фантастичан, апстрактан, тајанствен. Стваралачка синтеза ова два појма подразумева сложене процесе који се објашњавају већ поменутиим трансгресивним и субверзивним особинама магичног реализма“ (88–89).

У четвртом поглављу докторског рада Маја Стефановић анализира роман Лимени добош Гинтера Граса препознајући снажне одлике магичнореалистичког поступка. У роману су, аргументовано доказује кандидаткиња, присутни фантастични елементи који се перцепирају као део објективне друштвене и историјске стварности. И поред присуства фантастичних елемената у Грасовом роману, кандидаткиња закључује да приповедна структура романа Лимени добош остаје у оквирима читаоцу познатог света, обухватајући период од 1899. до 1954. године. Роман одликује и кохерентност текста, примењена је техника нагомилавања предметности и тежња да се хармонизују проблематични друштвено-политички аспекти стварности. Истакнута је епистемолошка функција романа и његова тенденција да критикује узроке појаве нацизма у немачком друштву и сам нацизам. Маја Стефановић закључује како се магичнореалистички поступак остварен у роману Лимени добош открива као „прикладно средство приказивања амбивалентне стварности, јачајући свест о историјској релативности и у функцији је рушења друштвено-политичких илузија и митова. Концепција овог наративног стила или наративног поступка пружа објективни поглед субјективне стварности“ (141).

Пето поглавље романа докторског рада кандидаткиње Маје Стефановић тумачи роман Зид аустријске списатељице Марлен Хаусхофер у кључу магичног реализма. Она прво препознаје досадашња читања и методолошке приступе том роману, пре свих феминистички и аутобиографски. За њу роман Зид жанровски не припада научној фантастици, женској робинзонијади, авантуристичкој прози, утопијској књижевности, феминистичком или постапокалиптичном роману, већ је доминантно одређен магичнореалистичким поступком и припада магичнореалистичкој књижевности. Велики допринос кандидаткиње Маје Стефановић науци о књижевности јесте што до њеног рада нису постојале студије који роман Зид тумаче као магичнореалистички. У роману је, доказује Стефановићева, фантастични, односно магични елемент прихваћен као део објективне стварности. Она уочава магичнореалистичну особину одсуства сентименталности и релативизације као укидања границе између битног и небитног. Приповедање је фокусирано на судбину протагонисткиње након појаве невидљивог зида. Јунакиња покушава да преживи, док је судбина других људи, па и њене две кћерке, потиснута у други план. И поред присуства фантастичних елемената радња романа смештена је у препознатљив друштвено-историјски контекст. За кандидаткињино тумачење романа Зид важан је став Сејмура Ментона, на који се и она позива, по коме се „магични реализам може схватити и као алтернатива егзистенционалних страхова који су последица Хладног рата и појачаног атомског наоружавања у новијем добу“ (155). Указује се на деструктивне потенцијале људске природе и могуће последице таквог понашања. Иманентном анализом текста романа уочава се снажна критика технолошке цивилизације. Тумачење романа Зид Маје Стефановић потврђује тезу Герхарта Пола да је књижевност магичног реализма супротстављена дехуманизацији и насиљу и Вацлавкову тезу да је магичнореалистична књижевност пацифистички усмерена. У роману је остварена алинеарност наративног тока. Још једна одлика магичног реализма остварена је у роману Зид,

а то је присуство митског времена.

У шестом, завршном поглављу рада, Маја Стефановић успешно изводи закључке о природи и функцији магичног реализма, посебно магичног реализма у немачкој теорији. Такође, изводи закључке о особеним одликама европског и немачког магичног реализма, посебно у односу на хиспаноамерички тип магичног реализма: „Латиноамерички вид магичног реализма инспирисан је аутентичним културно-историјским наслеђем Латинске Америке, са својим извориштем у фолклору, легендама, митовима и усменом предању, док је европски магични реализам лишен митолошког контекста и фолклорне мотивације“ (178). Прецизно се износе и разлике између магичног реализма с једне и традиционалног реализма, надреализма, научне фантастике и фантастике с друге стране. М. Стефановић успешно систематизује теорије о магичном реализму у немачкој теоријској мисли. Тумачења романа Лимени добош и Зид у кључу магичног реализма нов су допринос интерпретацијама тих књижевних дела.

VI Списак научних и стручних радова који су објављени или прихваћени за објављивање на основу резултата истраживања у оквиру рада на докторској дисертацији

Стефановић, Маја: „Границе реалног и фантастичног: магични реализам као врста реалистичног наратива“, *Philologia Mediana*, год. X, бр. 10 (2018), Филозофски факултет Универзитета у Нишу, стр. 535-547. (УДК 82.02) ISSN 1821-3331, COBISS.SR-ID 171242508

Стефановић, Маја: „Магични реализам у немачкој теоријској мисли“, *Језици и књижевности у контакту и дисконтакту. Наука и савремени универзитет* 7, Књ.1, Универзитет у Нишу, Филозофски факултет, 2018, стр. 219-230. (УДК 821.112.2'09) ISBN 978-86-7379-486-0, COBISS.SR-ID 270047244

Stefanović, Maja: „Historische Wirklichkeit im Spiegel des Magischen Realismus“, *Folia Linguistica et Litteraria: Časopis za nauku o jeziku i književnosti*, Institut za jezik i književnost, Filološki fakultet, Nikšić, br. 18/1 (2017), str. 143-159 (UDK 821.112.2.09) ISSN 1800-8542, COBISS. CG-ID 17541392

уз напомену:

Навести називе радова, где и када су објављени. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду о томе.

Lučić, Martina i Stefanović, Maja: „Balkan i književna imagologija: prikaz balkanskih zemalja u putpisima *Put po Dalmaciji Alberta Fortisa i Eine Reise durch Bosnien, die Saveländer und Ungarn* Franza Mauerera“, *Jezik, književnost, prostor*, zbornik radova, Filozofski fakultet, Univerzitet u Nišu. (у штампи, приложена потврда)

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Маја Стефановић аргументовано изводи разлике између европског и хиспаноамеричког типа магичног реализма. Убедљиво и теоријски прецизно изведен је закључак о магичном реализму као приповедном поступку са израженом епистемолошком функцијом који проширује опсеге традиционалног реалистичког поступка. Прецизно су уочене сличности, али пре свега разлике, између магичног реализма и традиционалног реализма, надреализма, научне фантастике и фантастичне књижевности. Резултат истраживања је препознавање субверзивне одлике магичног реализма, која читаоца води ка преиспитивању доминантних друштвено-историјских истина. На основу свеобухватне иманентне, компаративне, контекстуалне и интертекстуалне анализе романа Лимени добош Гинтера Граса и Зид Марлен Хаусхофер и кроз читав рад доследно спроведене аргументације изведен је главни закључак докторског рада: магични реализам, као доминантан приповедни поступак примењен у овим романима, остварује представу амбивалентне (друштвене) стварности у функцији разоткривања друштвено-политичких илузија и митова.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА НАПОМЕНА: Навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Докторски рад Маје Стефановић „Магични реализам и приказивање стварности у романима Лимени добош Гинтера Граса и Зид Марлен Хаусхофер“ оригиналан је научни рад из области Науке о књижевности, написан у складу са важећим стандардима из области друштвено-хуманистичких наука. Рад има чврсто утемељена теоријска полазишта, јасно дефинисану тему и истраживачке циљеве, аргументоване хипотезе, организовану структуру и прецизно изведене закључке. У односу на одабрана теоријска полазишта, посебно на теоријска утемељења магичног реализма у оквиру немачке теоријске мисли, ауторка показује научну прецизност и систематичност излагања. Аналитички су обележене недоумице које се у теоријској и стручној литератури јављају у вези теме и циљева рада и предложена су аргументована решења. Тезу одликује и прегледност текста у функцији приказа и решења постављених теоријских циљева. Кандидаткиња је успешно предложила нова теоријска решења о значењу и функцији магичног реализма. Вредност рада је, нарочито у

националним оквирима, што се магичним реализмом, а посебно магичним реализмом у оквиру немачке књижевности, бавио мали број теоретичара књижевности. Посебно је значајно научно утемељено уочавање одлика магичног реализма у романима Лимени добош Гинтера Граса и Зид Марлен Хаусхофер.

X ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:

На основу укупне оцене дисертације комисија предлаже Наставно-научном већу Филошког факултета Универзитета у Београду да прихвати докторску тезу Маје Стефановић „Магични реализам и приказивање стварности у романима Лимени добош Гинтера Граса и Зид Марлен Хаусхофер“ и кандидаткињи одобри усмену одбрану рада.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.